

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קמו

ערש"ק פרשת שופטים ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שופטים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קמו), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות ענייני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש דצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבאר הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור דברי רש"י בהביאו דרשת רז"ל "אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות גו" דבזה מבאר הטעם שנחלקה כפרת עגלה באופן עשייתה מכל שאר כפרות.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כד עמ' 121 ואילך)

יינה של תורה

אופן עבודת התשובה דחודש אלול – התעוררות כללית הכוללת בהעלם גם את דרגות התשובה הנעלות דראש השנה, בדברי הרמב"ם ובדברי הטור; הרמז לזה בפרשתנו בפירוש "הירא ורך הלבב" – "הירא מעבירות שבידו".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ט עמ' 128 ואילך)

חידושי סוגיות

יארין מכללי המצוות דמינוי שוטרים הי' צריך להמנות למצוה בפ"ע / ידייק בסוגיית הגמרא בסנהדרין לענין כלי הדיינים / יסיק על יסוד דברי רש"י דגדר שוטרים דהכא אינו ביצוע הדין אלא כפיית הנידון לקבל ע"ע הפסיקה / עפ"ז יבאר ב' גדרים בכלי הדיינים, ובזה מיישב שלא נמנתה למצוה כיון דהוי רק מסייע לפסיקת השופט.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 98 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע בענין אופני התוכחה האסורים והמותרים.

(אגרות קודש חלק ד עמ' יג)

מקרא אני דורש

הטעם שנחלקה כפרת עגלה משאר כפרות

ביאור דברי רש"י בהביאו דרשת רז"ל "אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות גו" דבזה מבאר הטעם שנחלקה כפרת עגלה באופן עשייתה מכל שאר כפרות

א. בסוף פרשתנו, בענין עגלה ערופה: "והי' העיר הקרובה אל החלל, ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אשר לא עובד בה אשר לא משכה בעול. והורידו זקני העיר ההיא את העגלה אל נחל איתן, אשר לא יעבד בו ולא יזרע, וערפו שם את העגלה בנחל".

ופירש רש"י את מהות העריפה: "וערפו – קוצץ עורפה בקופיץ". וממשיך מיד (באותו הדיבור): "אמר הקב"ה: תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה, שלא הניחוהו לעשות פירות".

והנה, מקור דברי רש"י הוא בש"ס (סוטה מה, בואילך); אבל ידוע, שפירוש רש"י על התורה בא לפרש "פשוטו של מקרא" דוקא, ואין מענינו להביא דרשות חז"ל שאינן נוגעות אל הפשט.

ובכן בעניננו: לשם מה מביא רש"י את הענין שבא בתור נתינת טועם על הציווי – "אמר הקב"ה: תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות" וכו' – שלכאורה אינו חלק מהפשט?

ובפרט יש לדקדק בלשון רש"י, שמתחיל ומבאר: "אמר הקב"ה – תבוא עגלה בת שנתה" כו', לשון שאינו רגיל בכגון דא; ובפשטות מלים אלו מיותרות, שהרי מובן מעצמו שכל עניני התורה הם "אמר הקב"ה", ומאי קא משמע לן? ! נואף שכן הוא לשון הש"ס – הרי אין ענינו

לקראת שבת

של רש"י להעתיק דרשות חז"ל בלשונם (וגם בנידון דידן גופא יש כמה שינויים בין לשון הש"ס ללשון רש"י), אלא הוא מדייק להביא רק הנוגע לפשט].

ב. ויש לומר הביאור בזה:

אמנם, על דרך הרגיל אין דרכו של רש"י בפירושו על התורה לבאר את טעמי המצוות; אבל כאשר יש דבר שאינו מתאים עם כללי וציוויי התורה בכלל, יש צורך לפרש את טעם השינוי במיוחד.

ובנידון דידן, עגלה ערופה⁰, הנה כד דייקת הרי שענין זה סותר ואינו מתאים לכאורה עם הדרך הכללית דהתורה, ולכן נדרש כאן ביאור מיוחד.

כי הנה, מצינו בתורה בכלל שמביאים בעל חי ושוחטים אותו לצורך האדם, והיינו קרבנות, שבאים לכפר; אבל, קרבנות אלו נעשים בבית המקדש, או על כל פנים בשייכות עם בית המקדש (כשעיר המשתלח, שהכהן סומך ידיו עליו ומתוודה בתוך העזרה; וכן פרה אדומה, שאמנם נעשית בחוץ, אבל "נוכח פני אהל מועד").

אמנם כאן, בעגלה ערופה, מוצאים אנו ענין חדש: מחד גיסא, מפורש בכתוב שעריפת העגלה מביאה לענין של כפרה, וכסיום הפרשה: "כפר לעמך ישראל... ונכפר להם הדם"; אבל לאידך – לא נראה כאן כל דמיון ושייכות עם הקרבנות ובית המקדש וכו':

במקום – את העגלה ערופה לא מביאים בבית המקדש, ואפילו לא על מזבח סתם, וגם לא נוכח המקדש;

בעושי העבודה – לא נתפרש כאן בתורה שהעריפה צריכה להיות על ידי כהנים דוקא – כי הציווי "ונגשו הכהנים בני לוי", בדרך הפשט, קאי רק על הזמן שלאחר העריפה, ולא על העריפה עצמה. ולהעיר שבדרך ההלכה יש בזה שקו"ט – ראה צפע"ג לרמב"ם הל' שחיטה פי"א הי"ג. שו"ת מחזה אברהם או"ח סקמ"ה. ועוד. ואכמ"ל];

במעשה העבודה – אין כאן מעשה של שחיטה וזריקת הדם וכו', כמו בקרבנות.

ובמילא מתעוררת השאלה בפשוטו של מקרא: אין זה מתאים עם הוראות התורה שהדרך לכפרה היא על ידי הקרבת קרבנות לה' בבית המקדש?!

ג. ובפרט מתחזקת השאלה, לפי דברי רש"י בתחילת דיבור זה, שמפרש "קוצץ עורפה בקופיץ":

הנה עריפה לגבי שחיטה היא מיתה באופן אכזרי (ולהעיר מצרור המור פרשתנו כא, א), כי על ידי קציצת העורף בקופיץ באה מיתת הבהמה באופן של יסורים וצער (מה שאין כן בשחיטה מן הצואר, שאין שבירת העצם של הצואר וכו').

לקראת שבת

ט

ולכן, לאחר שרש"י מפרש שעריפה פירושה "קוצץ ערפה בקופיץ", שבזה מודגש שהפעולה כאן אינה בדומה למעשה הקרבנות, כי פעולה כזו של עריפה יש בה יסורים וצער לבהמה – והיא בהיפך משחיטה, הרי זה מחזק את השאלה: כיצד מעשה כזה מכפר – והרי הוא אינו דומה, ואפילו הפוך, מהקרבת הקרבנות?

ולכן ממשיך רש"י מיד (ובאותו הדיבור) ומביא דרשת רז"ל, בכדי לבאר קושיא זו:

"אמר הקב"ה – כלומר: אכן אין זה דומה לקרבנות על דרך הרגיל, ויש בזה אמירה נוספת – מיוחדת של הקב"ה, ענין של חידוש ביחס לשאר התורה. אופן חדש בכפרה, שאינו כמו קרבנות ושאר עניני כפרה שבתורה.

כאן חידש הקב"ה, שהכפרה נפעלת דוקא על ידי זה שהפעולה, המקום והקרבת הם בהתאם לפרטי ההריגה:

"תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום שאינו עושה פירות" – כל ענינים אלו הם באופן של שלילה דוקא: א) עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ב) תערף (פעולה של שלילה ומיתה קשה), ג) במקום שאינו עושה פירות; כי גם ההריגה היתה באופן של שלילה: "לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות".

יינה של תורה

“עורו ישנים” – “הירא מעבירות שבידו”

אופן עבודת התשובה דאלול – התעוררות כללית הכוללת בהעלם גם את דרגות התשובה הנעלות דר”ה, בדברי הרמב”ם ובדברי הטור; הרמז לזה בפרשתנו בפירוש “הירא ורך הלבב” – “הירא מעבירות שבידו”

א. בעת שמביא הטור (ריש סתקפ”א) הדין דתקיעת שופר בחודש אלול, מביא תחילה את הפסוק “עלה אלקים בתרועה וגו’”, וממשיך “לכן התקינו חז”ל שיהו תוקעין בר”ח אלול בכל שנה ושנה וכל החודש בכדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו’”.

ולכאורה: הפסוק “עלה אלקים בתרועה” הוא בנוגע לתקיעת שופר דראש השנה, וכיצד מביאו הטור אודות התקיעות דחודש אלול? אלא, מכאן הוכחה שבהתשובה הבאה ע”י התקיעות דחודש אלול (החל מר”ח), ישנה כבר (בהעלם עכ”פ) גם דרגת התשובה של התקיעות דר”ה, וכפי שיתבאר להלן.

ב. ויבואר זה בהקדים דברי הרמב”ם (הל’ תשובה פ”ג ה”ד) בנוגע לתקיעת שופר דר”ה:

“אע”פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה”.

לקראת שבת

יא

ויש לבאר, דבסדר דבריו, מבאר הרמב"ם הדרגות בעבודת התשובה וההכנות לה, זו למעלה מזו:

בראשית ההכנה לעבודת התשובה, מוכרחת להיות "התעוררות" – "עוררו ישנים משנתכם". מכיון וכל זמן שהאדם "ישן", שנתו ערבה עליו, ואינו חושב לעשות דבר בכדי לשפר מצבו ולהיטיב הנהגתו.

לאחר מכן, לאחר שכבר מתעורר מ"שנתו" ומהרהר אודות עשיית תשובה, הנה בכדי שתשובתו תהי' אמיתית, צריך להיות "וחפשו במעשיכם". מאחר וענין התשובה הוא (כדברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ב)), "שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד . . . ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם". ומכיון שבנוגע לעבירות שעשה כבר בעבר, יכול הוא ליפול בהם יותר בקל – הנה בכדי לבוא לידי כך ש"לא ישוב לזה החטא לעולם", מוכרח הדבר להתבונן ולחפש במעשיו שעד עתה, ולקבל על עצמו התחזקות יתירה והחלטה תקיפה, שלא ליפול שוב ח"ו בענינים אלו; ואזי בא הוא (כהמשך דברי הרמב"ם) ל"וחזרו בתשובה".

ג. לאחר מכן ממשיך הרמב"ם: "וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה".

ודורש זה ביאור, מאחר וב' ענינים אלו ("זכרו בוראכם" ו"הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם כו'") שייכים לכאורה להכנה ל"וחזרו בתשובה" – דבשעה שזוכר האדם אודות הקב"ה, ומסתכל במצב נפשו אשר לא טוב, מביא זה אותו לעשות תשובה. ולכאורה הי' צריך הרמב"ם לכותבם קודם "וחזרו בתשובה", כשם שכותב הענינים הנ"ל ("עוררו ישנים . . . וחפשו במעשיכם"), שהם הכנה לתשובה, קודם "וחזרו בתשובה"?

אלא, מזה מובן, שההכנה לעיקר התשובה – "שיעזוב החוטא חטאו . . . ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד", היא רק בב' הפרטים הראשונים – "עוררו ישנים" ו"חפשו במעשיכם"; ואילו מה שממשיך הרמב"ם "זכרו בוראכם . . . הביטו לנפשותיכם", מדבר בדרגות נעלות יותר בתשובה.

וכפי שמבאר כ"ק אדמור"ר מוהרש"ב מליובאוויטש נ"ע (המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו בתחילתו), כי דברי הרמב"ם מכוונים לג' הדרגות דמלכויות, זכרונות ושופרות:

"עוררו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה" – הו"ע המלכויות, כי ענין החטא הוא שעובר על ציווי המלך, מלכו של עולם, והו"ע המרידה במלכות. ולזה צ"ל "עוררו ישנים . . . וחפשו במעשיכם", להחרט במאוד על מעשיו, ולקבל את עול המלך ב"ה לבל ימרוד בו עוד ח"ו.

"וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן כו'" – הו"ע הזכרונות, דלא רק

לקראת שבת

שיקבל עליו את עול מלכותו ית', שזוהי מסירה ונתינה כללית לקב"ה, אלא עוד זאת – שיתבונן וישיג בדעתו גדולת ה' ואמיתתו, דאז יהי ה' בזכרונו תמיד כל הימים ולא ישכח את האמת.

"הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם וכו'" – הו"ע שופרות, דבפסוקי השופרות מזכירים אנו את מעמד מתן תורה, שהי' בקול שופר, דאז נתחייבנו בקיום המצוות (ולזאת צריכים אנו להיטיב דרכינו וכו').

ד. והנה, עיקר ענין תקיעת שופר דחודש אלול, והתשובה שבאה בסיבתה, הוא הוא ענין ההתעוררות הכללית ("עוררו ישנים כו"). דלזה נועדה התקיעה בשופר, לעורר את הבריות שתהי' הנהגתם בימים אלו באופן היותר ראוי וטוב [וכדמשמע מן הכתוב (שמביא הטור בנוגע לתקיעות דאלול) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדדו" – דמטרת תקיעות אלו היא לעורר 'חרדה', להתעורר מן המצב בו נמצאים]. וע"י הכנה והתעוררות זו, באים אח"כ, בר"ה, לשלימות של "וחזרו בתשובה" (ע"י ההקדמה ד"חפשו במעשיכם") – התשובה ד"מלכויות", ועד לדרגות התשובה הנעלות של "זכרו בוראכם" ו"הביטו לנפשותיכם" – התשובה ד"זכרונות" ו"שופרות".

אמנם, איתא בדרושי חסידות (ראה סה"מ תש"ב, ד"ה שופר של ר"ה אות ג) דג' הסוגים בקולות התקיעות: תקיעה, שברים ותרועה, מרמזים על ג' הענינים דמלכויות זכרונות ושופרות. ועפ"ז, מכיון שבתקיעת שופר בחודש אלול, תוקעים את כל הג' קולות, גם שברים ותרועה, מוכח, שבהתעוררות דחודש אלול, ישנם כבר בהעלם כל דרגות התשובה שלאח"ז, ועד לזכרונות ושופרות (המרומזים בקולות דשברים ותרועה), ורק שהגילוי שלהם נעשה לאח"ז, בראש השנה.

ועפ"ז מבואר בטוב מאי טעמא הזכיר הטור את הפסוק "עלה אלקים בתרועה", המדבר בתקיעות דר"ה, בנוגע לתקיעות דחודש אלול – מאחר והגם שבגילוי ישנה כאן רק ההתעוררות הכללית, הנה התעוררות זו היא באופן שיש בה בהעלם את כל הדרגות התשובה הנעלות, ועד ל"עלה אלקים בתרועה" – דרגת התשובה הנעלית ד"שופרות" ("הביטו לנפשותיכם כו") הנרמזת ב"תרועה" (ועד שלאח"ז, בר"ה, בא זה לידי גילוי).

ה. והנה, מכיון שכל עניני התורה מדויקים הם, י"ל שהביאור הנ"ל בענין התשובה דחודש אלול נרמז בדברי רש"י בפרשתנו (אשר לעולם היא הפרשה הראשונה בחודש אלול נואף כשפר' ראה חלה בר"ח אלול, זהו רק ביום א' דר"ח, השייך עדיין לחודש שלפניו).

דהנה, עה"פ (כ, ה) "ויספו השוטרים גו' מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו" מביא רש"י ב' פירושים: א) "ר' עקיבא אומר כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה". ב) "ר' יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו".

ובביאור טעם הפלוגתא דר"ע על ר"י הגלילי, נתבאר נראה במקורי הדברים השקוט"ו וההכרח בזה

לקראת שבת

יג

באריכות] דהוא משום שהאדם הירא "מעבירות שבידו" יש בזה כבר מן התעוררות התשובה. דהרי אדם זה מרגיש שעשה דבר בלתי ראוי, והוא יודע כי הוא אמור להיענש ע"כ, ושהקב"ה יכול להענישו ע"כ (דלכן הוא מפחד להיכנס למלחמה, שמא ייענש) – ומכיון שיודע הוא שהעונש הוא מסובב ובא כתוצאה מן העבירה, הרי מוכרח הוא שה"חרטה", שאינו רוצה את המסובב (העונש), מביאה אותו גם לחרטה על הסיבה (העבירה) – הרהור תשובה;

ומכיון שר"ע הי' "רגיל לזכות את ישראל" (רש"י ד"ה שבקי, סנהדרין קי, ב), הנה הוא אינו מחשיב אדם כזה (שהרהר תשובה) כחוטא (שצריך להתיירא מן המלחמה). ולכן אינו מפרש שמדובר בהאדם "הירא מעבירות שבידו", מאחר ואדם כזה כבר אינו צריך להתירא מן המלחמה!

ועפ"ז י"ל, שרש"י, בהביאו את הפירוש דר"ע ולאח"ז את הפירוש דר"י הגלילי, מרמז על סדר עבודת התשובה דחודש אלול:

בתחילה מביא רש"י את פירוש ר"ע, דהוא מחשיב את התעוררות הכללית של האדם ("ירא מעבירות שבידו") כתשובה ראוי. דוהי גם העבודה דחודש אלול (כנ"ל) – ההתעוררות הכללית ד"עוררו ישנים וכו'". אך לאח"ז מביא רש"י גם פירושו של ר"י הגלילי, דהוא סובר שההתעוררות הכללית לבדה אינה תשובה מספקת – דבזה הוא מרמז שאין להישאר רק בהתעוררות הכללית דחודש אלול, אלא צריך זה לבוא גם לתשובה בפועל ממש ("חפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם . . הביטו לנפשותיכם וכו'").

חידושי סוגיות

גדר שוטרים

יארץ מכללי המצוות דמינוי שוטרים הי' צריך להמנות למצוה בפ"ע / ידיק בסוגיית הגמרא בסנהדרין לענין כלי הדינים / יסיק על יסוד דברי רש"י דגדר שוטרים דהכא אינו ביצוע הדין אלא כפיית הנידון לקבל ע"ע הפסיקה / עפ"ז יבאר ב' גדרים בכלי הדינים, ובזה מיישב שלא נמנתה למצוה כיון דהוי רק מסייע לפסיקת השופט

"שופטים ושוטרים תתן לך ככל שעריך"
(פרשתנו טז, יח)

א.

יקשה אמאי לא נמנה מינוי שוטרים למצוה בפ"ע

גבי חיוב "שופטים ושוטרים תתן לך" דריש פרשתנו, שקו"ט בספרים בהא דכל מוני המצות מנו מינוי שופטים ושוטרים במצוה אחת, אף שלכאורה הם שני מעשים נפרדים, מינוי שופטים ומינוי שוטרים (וכמודגש בלשון הברייתא (סנהדרין טז, ב) "מנין שמעמידין שופטים לישראל ת"ל שופטים תתן, שוטרים לישראל מנין ת"ל שוטרים תתן") – ואמאי לא נמנו כשתי מצות?

י"מ (ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשיות פרשה א' בסופה. וראה גם מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה תצא) שהוא לפי ששופטים ושוטרים מעכבים זא"ז¹, ולכן נמנו כמצוה אחת (כהכלל שהביא

(1) ראה גם אוה"ח ריש פרשתנו.

לקראת שבת

טו

הרמב"ם (בסהמ"צ בשרשים – שרש יא) דאם חלקי המצוה מעכבים זא"ז נמנין כולן במצוה אחת), והביאו רא"י ממה שאמרו בספרי (ריש פרשתנו) "אם יש שוטרים יש שופטים אם אין שוטרים אין שופטים", ובתנחומא (פרשתנו ב ובתנחומא באבער ג) "אם אין שוטר אין שופט, כיצד, כיון שנתחייב אדם כב"ד לחבירו אם אין שוטר שיוציא ממנו כיון שפורש מן הדיין אין ספוק ביד הדיין לעשות לו כלום אא"כ מוסר ביד השוטר", ונמצא ש"על ידי אלו ואלו יחד המשפט נגמר".

אמנם דוחק לתרץ כן, שהרי להלכה למעשה לא הזכיר הרמב"ם כלל הא דשופטים ושוטרים מעכבים זא"ז, ובפשטות נראה דנקטינן להלכתא שגם אם אין יכולים (מאיזו סיבה שתהי') למנות שוטרים, חייבים במינוי שופטים².

[ובפשטות, גם כוונת הספרי (והתנחומא) אינה לדינא ש"אם אין שוטרים אין שופטים", אלא רק לתועלת הדבר, שבלי שוטרים יתכן שענין המשפט לא יבוא לידי פועל – אבל למעשה חייבים במינוי שופטים גם בלי שוטרים³. ויתכן שענין המשפט יבוא לידי פועל גם בלי (איום ד) שוטרים⁴. ועוד ועיקר יש צורך והכרח ב"שופטים" להורות בכל עניני התורה (שרובם אינם קשורים עם עונש וכיו"ב)].

לכאורה מצינו לבאר בדרך אחר, ע"פ דברי הרמב"ם (שם) (לענין תכלת ולבן שנמנו כמצוה אחת, אף שאינן מעכבין זא"ז) "שאפילו החלקים שאינן מעכבין זא"ז פעמים יהיו מצוה אחת כשיהי' הענין אחד" – והרי גם בנדו"ד (בלשון המפרשים הנ"ל) "ודאי שופטים ושוטרים ענינם אחד הוא".

אבל עדיין יש לדון בזה, דהא הכלל הנ"ל שברמב"ם לא נאמר וקיים בכל מקום, וכמו שהאריכו כבר במפרשים (רמב"ן בהשגות לסהמ"צ שורש ט' בסופו) להקשות עליו ומהם – מהא דתפילין של יד ושל ראש נמנו בשתי מצות, ו"הרי התפילין יחשבו יותר ענין אחד (מתכלת ולבן) – ומחמת קושיא זו הכריחו לומר, דשאני תפלין שהם "שני מעשים" (שתי לבישות) (רמב"ן שם (אלא שדחה חילוק זה). לב שמח לשרש יא), וכן "סידורן ותמונתן אינן אחד אך יש בהן שינוי רב ועל הכל שינוי מקומם אלו בראש ואלו ביד" (לב שמח שם. קנאת סופרים לשרש ט' שם),

ועפ"ז ה"ה בנדו"ד, דהא מינוי השופטים ומינוי השוטרים הוו "שני מעשים", וכן בתוכנם "יש בהם שינוי רב" – והדרא קושיא לדוכתא, מדוע לא נמנו כשתי מצות?

בתורה (שאינן צריכים ע"ז פסק השופטים). וראה לי הרמב"ם בסהמ"צ דלהלן הערה 34.

(4) וראה אוה"ח שם: וכל שהעם נשמעים לדייניהם בלא שוטרים חייבין למנות השופטים (אלא מסיים "וקוראים אנו בשופט זה שופט ושוטר").

(2) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 489 הערה ד"ה שופטים.

(3) אלא שלכאורה פשיטא שאם אין שופטים לפסוק את הדין, אין חיוב למנות שוטרים (כמ"ש ברע"ב ריש פרשתנו). אבל י"ל שחייבים להעמיד שוטרים להכריח את העם לקיים מצות המפורשות

לקראת שבת

ב.

יקדים לדייק בדברי הש"ס נבי כלי הדיינין, ובדברי רש"י ששינה בפירושו לענין שוטרים

ויש לבאר בזה בהקדם הא דאיתא בסנהדרין (ו, ב): (ואלה המשפטים) אשר תשים אשר תלמדם מיבעי ליה (אלא) . . אלו כלי הדיינין, רב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה ושופרא (לשמתא ונידוי. רש"י) וסנדלא (לחליצה. רש"י), ואצוה את שופטיכם בעת ההיא (דברים א, טז) אמר ר' יוחנן כנגד מקל ורצועה תהא זריז (שיהו מטילין אימה על הציבור לשם שמים. רש"י).

ויש לדייק בזה, דמיירי הכא בב' גדרים שונים זה מזה, ובהקדם דלכאורה הוא תימה אמאי הזכיר ר' יוחנן רק "מקל ורצועה" והשמיט שאר כלי הדיינים שנזכרו לפנ"ז – "שופרא וסנדלא"?

בנוגע ל"סנדלא" שהוא לחליצה מצינו לתרץ, כי אינו שייך להטלת אימה על הציבור – מיהו, עדיין אינו מיושב למה השמיט "שופרא"⁵.

והנראה בכל זה, ע"פ מ"ש רש"י בפירוש המקראות, דבריש פרשתנו כ': שופטים ושוטרים שופטים דיינים הפוסקים את הדין, ושוטרים⁶ הרודין את העם אחר מצותן⁷ שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט.

וביאררו המפרשים (גו"א כאן. וראה דבק טוב, הואיל משה (באר היטב) ועוד כאן) דבריו, ד"מה שהוסיף [רש"י, ששופטים הם דיינים] הפוסקים את הדין אע"ג דידוע שכל דין פוסק את הדין כדי לבאר לך למה הוצרך לומר עוד שוטרים ולפיכך פירש שזה הדיין אינו עושה רק פסק הדין ותו לא דאינו כופה אותו, ושופט הוא שכופה ורודהו לקיים מצות השופט".

אמנם, עדיין יוקשה בזה⁸, דגם ענינו של "שוטר" – ואפילו בשייכות למשפט – כבר ידוע⁹

(7) בכמה כת"י רש"י שתח"י (וכן בדפוס שני) ליתא התיבות "את . . מצותן". וראה לקמן הערה 11, 13.

(8) נוסף לזה שתי הגו"א (בטעם שהוצרך רש"י לפרש "שופטים") אינו מובן, לכאורה, שהרי כיון שענין השופטים ידוע, הי' מספיק לכתוב רק הפירוש של "שוטרים" כדי להודיע מהי ההוספה ב"שוטרים" על "שופטים".

(9) ועפ"ז נשלל לכאורה מ"ש במפרשים (דבק טוב, הואיל משה. שפ"ח. וראה באר מים חיים) לאחי המהר"ל) שכוונת רש"י שלא טענה ש"שוטר" כאן פירושו ככפ' בהעלותך (יא, טז) "זקני העם ושוטריה",

(5) ראה עיון יעקב לע"י סנהדרין שם. ולהעיר מב"ח לטוחו"מ ס"א (ד"ה בעלי מקל) בטעם מ"ש רב האי גאון (הובא בטור שם) ש"ב"ד צריך שיהא לו מזומן . . מקל לרדות בו ורצועה להלקות בו ושופר לנדות בו" – ד"פשיטא דבכלל זה ("כנגד מקל ורצועה תהא זריז") גם השופר אע"ג דלא הזכירו דע"י הנדוי בשופר איכא הטלת אימה".

(6) בדפוס רש"י הנפוצים תיבת "שוטרים" היא באותיות גדולות – ד"ה חדש. אבל לכאורה הוא טה"ד, והד"ה שבפרש"י הוא "שופטים ושוטרים", ואח"כ מפרש החילוק ביניהם – "שופטים דיינים כו' ושוטרים הרודין כו'".

לקראת שבת

זו

לעיל בפ' דברים (א, טו) "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים גו' ושוטרים לשבטיכם", והיינו שנוסף על מינוי ה"שופטים" ("אנשים חכמים גו'"), נתמנו גם "שוטרים לשבטיכם"¹⁰, וכפרש"י שם "ושוטרים מניתי עליכם לשבטיכם, אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין" – ומה טעם הוזקק רש"י לפרשו כאן עוד פעם?

וביותר תמוה – שדוקא כאן, בפעם השני, האריך רש"י יותר מבפירושו בפ' דברים, דהתם כ' בקיצור "אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין", והכא מוסיף ומאריך בתחילת הפירוש – "הרודין¹¹ את העם" (שבפשטות כוונתו לפרש שתיבת "שוטר" כאן היא מלשון רדי¹²). וגם בסוף הפירוש הזקיק עצמו להוסיף עוד, וכ' "עד שיקבל עליו את דין השופט".

ועוד מצינו לדייק בלשון רש"י, דבפ' דברים כתב "ע"פ הדיינין", וכאן "אחר מצותן"¹³. ותו, דבפ' דברים כתב "הכופתין והמכין", וכאן מהפך הסדר – "שמכין וכופתין"¹⁴. ועוד בה שלישיית, דבפ' דברים נקט רק "ברצועה", וכאן מוסיף "במקל וברצועה"¹⁵.

ג.

יסיק דב' גדרים איתנהו בשוטרים אי מבצעים את הדין או שכופין הנידון לקבלו עליו

ולזה נראה לחדש, דלפרש"י ה"שוטרים" דהכא וה"שוטרים" דפ' דברים לאו היינו הך, אלא הם שני סוגי שוטרים:

בפ' דברים קאי ב"שוטרים" שהם המוציאים ומקיימים בפועל את הוראת הב"ד, שהשופטים פוסקים מהו העונש, והשוטרים הם המענישים בפועל.

14) בדפוס א' וב' וכל כת"י שתח"י, ליתא תיבות אלו [ורק בהנסמן בהערה 11 – "שמכה" (שמכים)]. וכן ליתא בל' רש"י שהועתק ב)סמ"ג עשין צז בתחלתו. אבל בדפוס רש"י הנפוצים הוא כבפנים. וגירסא זו כבר היתה לפני הבאר מים חיים ונחלת יעקב. וכן משמע בגו"א.

– בבאמ"ח שם מפרש, ש"במקל" מוסב אל ומכין, ו"ברצועה" מוסב אל וכופתין, ר"ל שקושרין אותם ברצועה". אבל אין זה מתרץ הטעם לשינוי הסדר, כי אם לכתוב "וכופתין ומכין ברצועה ובמקל". ואכ"מ.

15) והרי מכין (גם) ברצועה, כפרש"י דברים שם. ובספרי דברים שם "המכין ברצועה". וראה הנסמן בהערה 19 (ובפנים שם).

או כהשוטרים הממונים על המלחמה (פרשתנו כ – ה. ח. ט.)¹⁰, אלא מלשון רדי (וראה גם רש"י שמות ה, ו. שם, יט) – שהרי לאחרי שכבר פי' רש"י בפ' דברים דשוטרים (גבי משפט) "אלו הכופתין כו'", שוב אין מקום לטעות כזו.

10) וצ"ע ברע"ב כאן.

11) בכמה כת"י רש"י (שתח"י) "אדם שמכה כו'". ואולי הוא ט"ס שנחלף להם מ"רודים" ל"אדם" (ע"ד הגירסא בדפוס שני "הרודים שמכים כו").

12) ראה לעיל הערה 9.

13) בהנסמן בהערה 11, ליתא תיבות אלו.

א) ולהעיר מלשון "שוטר" שבפרש"י ח"ש (כג, י') מנהו שוטר עליהם". ואכ"מ.

לקראת שבת

ובפרשתנו קאי בשוטרים שענינם לאיים על הנדון שיקבל עליו את דין השופט. היינו לא ביצוע הוראת הב"ד, אלא לכפות את הנדון שהוא יקבל על עצמו לקיים הוראת הב"ד (כגון מי שפסקו הב"ד שחייב לשלם ממון לחברו ואינו רוצה לשלם, שהשוטרים כופים אותו לשלם הממון)¹⁶.

ובזה מבוארים חילוקי הלשונות בין שני פירושי רש"י הנ"ל:

בפ' דברים כותב שהשוטרים הם "הכופתין והמכין כו' על פי הדיינין", היינו, שהם המקיימים בפועל את הוראות פי הדיינין, ולכן כתב "אלו הכופתין והמכין ברצועה" – בהתאם לסדרו של עונש מלקות בפועל ממש, שבתחילה כופתין את הנלקה¹⁷, ואח"כ מכים אותו ברצועה.

משא"כ בפרשתנו כותב רש"י שהשוטרים הם "הרודין את העם . . . עד שיקבל (הנשפט) עליו את דין השופט", שזהו האופן השני שבשוטרים – שכופים את בעל הדין ("רודין את העם"), "עד שיקבל עליו את דין השופט". ולכך לא כתב כאן "על פי הדיינין" אלא "אחר מצותן", היינו שאין ענינם (רק) לבצע הוראת הב"ד ("פי הדיינין") אלא לכפות את הנדון שהוא יקבל על עצמו ציווי¹⁸ (ומרות) השופטים (בכלל), ואם אינו רוצה לקבל עליו את ציווי השופט – הרי השוטרים "מכין וכופתין כו' עד שיקבל עליו את דין השופט".

ובזה מחזור היטב גם הטעם לשאר השינויים בלשון רש"י:

(א) בפרשתנו כו' "מכין וכופתין" (ולא כבפ' דברים – "הכופתין והמכין") – כי כאן אין הכוונה לביצוע העונש מלקות, כ"א לאופן כפיית הנדון לקבל עליו את הדין (קודם ביצוע הדין), ולכן מונה רש"י שני אופני הכפי' מן הקל אל הכבד "מכין (ואם אין זה מועיל – וכופתין)" (היינו שאוסרים אותו כו').

(ב) בפ' דברים נקט רק "רצועה" ולא "מקל" – כי עונש מלקות הוא ברצועה (משנה מכות כב, ב¹⁹) ולא הכאה במקל²⁰; משא"כ בפרשתנו שהכוונה לשוטרים "הרודין את העם" שיראו

ע"פ המבואר לקמן ס"ג, שגם עשיית המשפט (ולא רק ההוראה) שייכת להשופט.

(19) וראה רש"י סנהדרין ז, ב ד"ה רצועה (הובא לקמן בפנים ס"ה).

(20) ברש"י סנהדרין שם ד"ה מקל (הובא לקמן שם), דמכת מרדות היא במקל. ולהעיר מעונשי ב"ד כשהשעה צריכה לכך (רמב"ם הל' סנהדרין ספכ"ד) שאפשר בכמה אופנים. אבל מובן שרש"י נקט דוגמא מעונש מלקות שבקרא, שהיא ברצועה.

(16) ראה גם רש"י סנהדרין טז, ב ד"ה שוטרים. וראה לקמן ס"ה, שזוהי גם דעת הרמב"ם.

(17) ראה רש"י מכות כב, ב ד"ה על העמוד. – וכן מובן בפשטות, שקודם שמלקין את האדם צריכים לכופתו שלא יפול כו' כיון שהוא "מוטה" (מכות שם. הובא גם ברש"י תצא כה, ב).

(18) ע"פ המבואר בפנים מתורץ בפשטות מדוע לא כו' רש"י "אחר הוראתן" (ראה השקו"ט ברא"ם כאן) – כי אין המדובר בקיום הוראת השופט, אלא האיום על הנדון שיקבל עליו ציווי השופט (ובפרט

לקראת שבת

יט

מהשופט ויקבלו עליהם את דין השופט, צריכים (לפעמים) גם מקל. ואדרבה – רש"י מקדים "מקל" כי זהו סימן של "רדי"21.

אמנם, עדיין אינו מובן דהא גופא טעמא בעי: מהו ההכרח (אף בפשוטם של מקראות) דצ"ל שני סוגי שוטרים: (המסופר בפ' דברים) "אלו הכופתין כו' על פי הדיינין" ושוטרים (דפרשתנו) "הרודין את העם. . . עד שיקבל עליו את דין השופט"22?

ד.

יבאר ההכרח שפירש רש"י בפרשתנו לשוטרים הכופין קבלת הדין

ויש לומר הביאור בזה:

"שופט" שנזכר בתורה (בדרך הפשט) אינו רק דיין הפוסק את הדין, אלא גם זה המבצע את הדין בפועל23, וכמפורש בסוף פ' בלק (כה, ה24), שאמר משה "אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו". ומפורש ברש"י שם "הרגו איש אנשיו – כל אחד ואחד מדייני ישראל הי' הורג שנים כו'". וכן בעונש מלקות מפורש בקרא (תצא כה, ב) "והפילו השופט והכהו וגו'"25.

ועפ"ז מובן שא"א לפרש שגדר "שוטרים" שחדשה תורה כאן הם המבצעים את גזר הדין בפועל (ככפ' דברים) – שהא אף דבר זה נכלל כבר בהציווי ד"שופטים. . . תתן לך".

ואינו דומה ל"שוטרים לשבטיכם" דפ' דברים, שפרש"י שהי' מינוי בפ"ע26 על "הכופתין והמכין. . . על פי הדיינין" – כי בכתוב שם לא נקראו הדיינים בשם "שופטים"27 (כ"א כנאמר "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים גו'"), ואיכא למימר דמיירי בדיינים שכל תפקידם רק לפסוק הדין. ומובן דמש"נ אח"כ "שוטרים לשבטיכם" יכול להתפרש על אחרים המוציאים בפועל את הוראות הדיינים28 (ושניהם בשם

ומשטר ששוטרין אותו ביסורין". וראה באר בשדה (על פרש"י) כאן.

24) וראה וירא יט, ט "וישפוט שפוט" (אבל ראה רש"י שם). שמות (ב, יד) "מי שמך גו' ושופט גו' הלהרגני גו'".

25) אלא שמוכן שהשופט יכול למנות שליח ע"ז (כמפורש ברש"י משפטים כא, יד "שליח ב"ד שהמית במלקות"). אבל זהו מענינם של ה"שופטים".

26) ראה מפרשי רש"י שם.

27) ולא שישפטו את העם – שזה נאמר רק לקמן בפסוק שלאח"ז "ושפטם צדק".

28) וההכרח לפרש כן – ראה לקמן בפנים.

21) כלשון רש"י ויחי (מט, י) "רודין את העם בשבט". וברש"י וילך (לא, ז) "טול מקל כו'". וראה ע"ז מא, א.

22) במשכיל לדוד כאן ד"הוה מצי לפרש המכים למי שנתחייב מלקות או מכת מרדות ע"פ הדיינים אלא משום דהכא לפי הענין בדיני ממונות מיירי כדכתיב לא תכיר פנים ולא תקח שוחד וכו' מש"ה פ"י שמכין עד שיקבל כו'".

אבל לכאור' אינו תירוץ מספיק, שהרי אפשר לומר שהציווי למנות "שוטרים" הוא ענין כללי (אף שאינו שייך לדיני ממונות).

23) ראה רש"י ישעי' (לב, ז) "משפט משמש שלשה לשונות תחלת הטענות. . . וגמר הדין. . .

לקראת שבת

"שופטים" יקראו – וכולם נכללו במש"נ בכתוב שלאח"ז (א, טז) "ואצוה את שופטיכם בעת ההיא גו' ושפטתם צדק גו'".

משא"כ בפרשתנו שנאמר "שופטים ושוטרים תתן לך", עכצ"ל דמיירי ב"שוטרים" שאינם בכלל "שופטים" – ולכן פרש"י כאן²⁹ שהכוונה לאלו "הרודין את העם אחר מצותן (של השופטים) . . עד שיקבל עליו את דין השופט" – שרודים אלה אינם שייכים לעצם המשפט (לא להוראה וגם לא להוצאת המשפט בפועל), אלא לרדיית העם שיפחדו מהשופטים ויקבלו עליהם את דינם, כנ"ל בארוכה.

אלא שעפ"ז עדיין נזדקק לביאור בפירוש המקראות – לאידך גיסא:

כיון שאפשר לפרש ש"שוטרים" הם "הרודין את העם" – מנ"ל לרש"י לפרש בפ' דברים ש"שוטרים" שם היינו "אלו הכופתין והמכין . . על פי הדיינין"? ובפרט שמצינו בכמה מקומות (כנ"ל) שהשופטים עצמם עושים את הדין בפועל, ומנ"ל לרש"י שהי' מינוי מיוחד על שוטרים כאלו?

ויש לומר, שרש"י מרמז ההכרח לפירושו, ביתור לשונו שם "שוטרים" – מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין כו", דלכאורה, החידוש בפרש"י שם הוא²⁶ שהשוטרים הם מינוי בפ"ע (ולא שהדיינים שנתן "ראשים עליכם" הם הם השוטרים), והו"ל לרש"י לכתוב רק "שוטרים" – מניתי לשבטיכם" ותו לא, ומהי כוונתו בתיבת "עליכם" – והרי פשוט שהמינוי הוא על בני". אלא שבזה מרמז רש"י ההכרח להמשך פירושו "אלו הכופתין כו' על פי הדיינין", דאם ה"שוטרים" הם "הרודין את העם . . עד שיקבל עליו את דין השופט", הרי אין תוכן מינוי זה עוד שדרה על בני³⁰, כ"א רק סיוע להשופטים [דהיות שהמדובר בבעל דין שאינו מצייט אליו, זקוק השופט לשוטרים שיאיימו על הבעל דין שיקבל את דין השופט] – וא"כ הו"ל בפסוק "שוטרים לשופטיכם"?

ולכן פרש"י שהכוונה ל"אלו הכופתין והמכין . . על פי הדיינין" – שעפ"ז מובן שזהו מינוי על בני" ("עליכם"), כי הם שני חלקים במינוי השופטים (על בני" : א) אנשים חכמים גו' – שמורים לבני" את הדין, (ב) השוטרים שמוציאים ועושים את הדין בפועל³⁰.

[ויש לבאר הטעם שבימי משה רבינו לא מצינו שימנו "שוטרים" לרדות את העם שיקבלו עליהם את דין השופט – כי (ע"ד הפשט³¹) בימי משה ממנה השופטים, לא הוצרכו לזה, לפי

כח וממשלה אלא מצוואת השופטים). ע"ש, ובדינא דחיי (לבעל כנה"ג) על הסמ"ג ריש הל' סנהדרין (עשין צז). ולהעיר מבאר שבע לסוטה מב, א ד"ה מה שוטר.

(31) בסנהדרין (ז, ב. הובא לקמן ס"ה) ש"בעת ההיא" (דברים א, טז) היו צריכים "מקל ורצועה",

(29) ולהעיר שרש"י מביא גם "שופטים" (ומפרשו) – ראה הערה 8 – והרי תיבת "שופטים" היא היסוד לפירושו ב"שוטרים".

(30) ולהעיר מהשקו"ט ברא"ם (וגו"א ועוד) כאן אם ביד השוטרים הכח והממשלה להכות ולרדות, או שהם הנערים העומדים לפני דיינים (ואין להם שום

לקראת שבת

כא

שבנ"י היו יראים מן השופטים ולא היו צריכים לשוטרים לאיים עליהם כו'; משא"כ בפרשתנו, שהוא ציווי לדורות, בכל מצב שיהי', לכן נצטוו למנות "שוטרים" – "הרודין את העם. . . עד שיקבל עליו את דין השופט" (שיהיו מוכנים אם המצב דורש הנהגה של כפי').

ה.

עפ"ז מבאר הסוגיא בסנהדרין דהם ב' גדרים ב"כלי הדיינין" לבצע הדין עצמו ולהטיל אימה על הציבור

ובזה מחזור היטב דיוק הסוגיא בסנהדרין גבי כלי הדיינין, דב' המימרות בגמ' איירי בשני ענינים שונים:

הפירוש ב"כלי הדיינין", היינו הכלים הנצרכים לפעולות ב"ד: סנדל לחליצה – בב"ד דוקא, (ובפרש"י בש"ס שם) "רצועה, למלקות. מקל, למכת מרדות כו"³². שופר, לשמתא ונידוי";

משא"כ הא ד"כנגד מקל ורצועה תהא זריז", הכוונה להשוטרים³³, שענינם להטיל אימה על הציבור (בל' רש"י פרשתנו – "הרודין את העם. . . במקל וברצועה. . . עד שיקבל עליו את דין השופט"), ולכן לא נקט כאן "שופר" לנידוי ושמתא, שאינם פעולות השוטרים, אלא הדיינים.

[ועד"ז היא גם דעת הרמב"ם, שענינם של ה"שוטרים" (דפרשתנו) הוא שהעם יקבלו עליהם את הדין, וז"ל³⁴: "שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינין המסבכים בשווקים וברחובות ועל החנויות לתקן השערים כו' ולהכות (נ"א ולתקן) כל מעוות. . . וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו לב"ד ודנין אותו כפי רשעו" – הרי שהשוטרים

ואכ"מ.

33) אלא שצע"ק שזירו זה נלמד ממש"נ "ואצוה את שופטיכם", וע"פ הנ"ל בפנים אין "שוטרים" (דהסוג דפרשתנו) בכלל.

34) הלי' סנהדרין פ"א ה"א. ובסהמ"צ (מ"ע קעו) "שצונו למנות שופטים ושוטרים. שיכריחו לעשות מצות התורה ויחזירו את הנוטים מדרך האמת אלי' על כרחם כו' ויעמידו גדרים כו'". ע"ש. – ובטור (חו"מ שם) "שוטרים הן בעלי מקל ורצועה העומדין לפני הדיינין לרדות על פי הדיינין".

וראה חדא"ג מהרש"א שם, שרק "באותו הדור הי' צריך לזירו זה על המקל ורצועה שהיו סרבנים ובעלי מריבות". אבל ע"ד הפשט, זה שהיו טרחנין ובעלי מריבות אינו טעם שלא יקבלו פסק השופטים. וכמובן מרש"י דברים (א, יב) "הי' . . . רואה. . . בעל דינו נוצח בדין אומר כו'". (ע"ש). ולהעיר מרש"י שם, יג שהשופטים היו "ראשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה".

32) ודלא כפי' הר"ח (שהובא בפי' ר"י אלמדארי לסנה' שם. ובר"ח לפנינו ליתא) "המטה לאיים בו על המסרבין לקבל הדין".

ומה שרש"י מסיים שם "עד שיחזור בו" – כי מכת מרדות ענינה שהאדם "יחזור בו" (ראה תוספתא מכות ספ"ג: מכת מרדות. . . עד שיקבל עליו כו').

ב) כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל בתרגום קאפח "למנות דיינים".

האלה אינם אלו המבצעים את פסק השופטים, אלא הם "בעלי מקל ורצועה"³⁵. . המסבבין בשווקים וברחובות" לתקן הנהגת העם ולהביא "עוות דבר" לפני ב"ד (והב"ד "דנין אותו כפי רשעו"³⁶).

ו.

בוה מיושב מה שלא נמנתה מינוי שוטרים למצוה נפרדת, דמיירי בשוטרים הכופין לקבל פסיקת השופט שהו מנדר מסייע לשופט לבד

ועפ"ז יתחוויר ביותר הא דמינוי שופטים ושוטרים נמנו למצוה אחת:

באם היינו אומרים דגדר השוטרים רק לקיים ולבצע את פסק השופטים בפועל, וגדר "שופטים" היינו רק אלה המורים ופוסקים את הדין – הרי נמצא שענין המשפט נחלק (בתורה) לשני חלקים שונים – הוראת ההלכה (ע"י השופטים), וביצוע הפסק (ע"י השוטרים); ואזי יש מקום למנות את מינוי השוטרים כמצוה בפ"ע³⁷, כי אע"פ שענינם אחד (משפט) הרי הם "שני מעשים", שני מינויים (כנ"ל ס"ד);

אבל ע"פ הנ"ל שתפקידם של השופטים כולל (לא רק הוראה, אלא) גם ביצוע הדין, וכל ענין השוטרים אינו אלא סיוע להשופטים, דאם אין השופט יכול להוציא את משפטו לפועל, אזי צריך להשתמש ב"בעלי מקל ורצועה" שהם יכריחו את הבע"ד "שיקבל עליו את הדין" – פשוט מדוע לא נמנה מינוי השוטרים כמצוה בפ"ע, שהרי הוא רק פרט בענין של הוצאת המשפט בפועל ע"י השופטים³⁸. ועוד ועיקר: מינוי השוטרים ודאי אינו ענין הכרחי כלל לתוכן ענין המשפט, שהרי אפשר להוציא המשפט לאור (גם בפועל) בלי שוטרים.

הדבר – אבל י"ל, שג"ז בכלל ענין הרדי שיקבלו עליהם את הדין, כי מדת הרדי ע"י השוטרים צ"ל ע"פ הוראת הב"ד. וראה סוטה מב, א וברש"י שם. ואכ"מ.

37) ובפרט להסברא שביד השוטרים הכח והממשלה כו' (והשופטים אין להם כח לעשות רק להורות) – ראה הנסמן בהערה 30.

38) היינו ש"שופטים" הוא הכלל (שכולל כל עניני משפט עד לביצוע המשפט בפועל), וא"כ שוטרים הם רק פרט ב"שופטים" (וראה סהמ"צ שם שרש י"ב).

35) ועפ"ז, מ"ש הרמב"ם "מקל ורצועה" אינם מ"כלי הדיינין" שנמנו בגמ' (שהכוונה לכלי השופטים, כנ"ל בפנים) – וזהו דלא כפירוש הערוך השלחן (חומ"ש שם אות יז) שכלי הדיינין "שייך להשוטרים" והרמב"ם "לא השמיטה וכתבה אצל השוטרים" [ובלאה"כ לא תירץ מה שהשמיט הרמב"ם שופר וסנדל. אבל ראה לקו"ש ח"ד ע' 1096 הערה 26. ואכ"מ].

36) ברמב"ם הל' גניבה ספ"ח שהשוטר ענינו "להכותו כפי כחו ולקנסו כפי ראות ב"ד לחזק

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

תורת התוכחה

"בעת ההתועדות צריכים להוכיח איש את רעהו, אמנם הוכחה זו הוא רק על דברים וענינים שאין בהם משום הלבנת פנים ולא כלום, כמו שהיו בעניני ההתועדות בתוככי אנ"ש מאז ומקדם אשר איש את רעהו הוכיחו באהבה ובחיבה גדולה"

בינו לבין עצמו

בדבר התוכחה איך תהי' אם צריכים להגיד או שלא להגיד ויש מי שאומר שצריכים להגיד רק בעת התועדות מאנ"ש בעת א פארבריינגען.

והנה בענין התוכחה יש בזה כמה פרטים וענינים נחוצים לדעת ונוגעים בעבודה בפועל. כי ישנם הטועים בזה טעותים גדולים ולפעמים הנה אם כוונתם רצוי' להועיל, אבל באמת הנה לא זו בלבד אשר אינם מתקנים אלא עוד מקלקלים, ותמורת זה שאם ההוכחה היתה כדין התורה וכהוראת תורת החסידות היו זוכים לקרב את הרחוקים, הנה הם דוחים גם את הבא להתקרב.

והנה ראשית כל צריכים ללמוד המאמר אם רוח המושל (נדפס בקונטרס ל') המדבר מענין ההוכחה בכלל ואופן מהות המוכיח ואיך עליו להתנהג בפרט, ומאמר זה צריכים ללמדו כמה וכמה פעמים בכדי להיות בקי בכל פרטי ופרטי עניניו, המבאר ומסביר בענין ההוכחה שתהי'

מקרב ולב עמוק באהבה אמיתית ובחיבה פנימית.

כל ענין ההוכחה שבאה על העדר קיום מ"ע או ח"ו מל"ת והרחקת מדה רעה, צריכים להיות אך ורק בינו לבין עצמו כלומר בין המוכיח ואת מי שמוכיח, ובאם לאו הנה מלבד זאת שאין תועלת בההוכחה כי הנעלב הנה יצרו מתגבר עליו וכועס ואם אינו יכול לאמר להמוכיח טול קורה מבין עיניך מוצא לו ענין אחר במה להראות על המוכיח, הנה מלבד זאת הרי המוכיח הוא בכלל המלביץ פני חברו ברבים, משא"כ כאשר מוכיחו בינו לבין עצמו אז מתקבל על לב השומע ומביא תועלת.

ביסוי הרם

עובדא הוה בחורף תרס"ו בשלשה שותפים מאנ"ש אשר האחד מהם התנהג שלא כשורה בהנהגת המסחר, וקנסו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (אדמו"ר מוהרש"ב מליובאוויטש נ"ע), אך ציוה שלא ידעו מזה בכדי שלא להלבינו. ואמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דזהו מצות כיסוי הדם, וצדקו דברי האומר כי בעת ההתועדות צריכים להוכיח איש את רעהו, אמנם הוכחה זו הוא רק על דברים וענינים שאין בהם משום הלבנת פנים ולא כלום, כמו שהיו בעניני ההתועדות בתוככי אנ"ש מאז ומקדם אשר איש את רעהו הוכיחו באהבה ובחיבה גדולה.

לא כן בעתים הללו אשר בין אנ"ש ובין תלמידי התמימים שיחיו נמצאים הבלתי נזהרים בנטילת צפרנים ומה גם בנטילת ידים, פגיעתן רע ומחללין את הקדש בשאט נפש, באמרם אשר זאת היא מדרכי החסידות לנקר את העינים ולפתוח פה בקריאות שמות נמאסים ונמבזים אשר מעולם לא היו אנשים בזוי עם כאלו, אשר רק חומר גופם הבלתי מזוכך מעלה צחנה בדברים כאלו.

הי' היו מאורע של התועדות בקיץ תרנ"א אשר אחד מאנ"ש בעל צורה בידיעת דא"ח ולפעמים גם הי' עוסק בעבודה שבלב אך לא הי' נזהר בנטילת צפרנים – האלט האבן אשטאכטאן מאכין דעם אנדערין טוטיי – והכל בענינים רוחניים, והתחיל לתבוע מאת אחד מאנ"ש מדוע אינו עוסק בלימוד דא"ח כפי שהי' ראוי לו ללמוד (מכיוון שהתחיל לתבוע גם הי' מבושם מעט פער פיו בדברים חריפים וקריאת שמות נמאסות).

אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ע"ז איז א קאפ אן א גוף דער גוף איז נאך א חומר.

תורת החסידות דורשת כי תחלה צריכים להסיר את הצפרנים ניט שטעכין זען כי בטופרא אחידן, יעדער שטאך איז קליפה און סט"א ואחר נטילת צפרנים צריכים נטילת ידים כמבואר ענינו בדא"ח המשכת המוחין למדות.

